

אמר ר"א

ע"ה כו' ציוס"כ שחל להיות בשבת. נ"צ מפרש בספר
 חסידים כשדודק ע"ה ציוס"כ אחר יהודי חננו להרגו
 ונראה דהיינו נמי דל"ר בסמוך מותר לקרעו כדג ומגבו.
 וכי מה טעם כזה אם לא משום דמיירי במילת את הנדק
 שזא מחוריו של רודף וקורעו מגבו שהוא אחריו. וא"ת
 א"ה מאי קמ"ל כהא. כל רודף נמי ומאי איכא ע"ה.
 י"ל דכסתם רודף אם יכולים להנ"ל לנדרף בלחוד
 מאכריו של רודף אין רשאים להרגו. משא"כ ע"ה
 אין חוששין לו כל כך כיון שעל חייו אינו חס אצל
 באופן אחר ודאי חלילה להרגו דלא גרע מאנסים ע"ה.
 דקיי"ל מורידין כו' דגרמא בעלמא הוא. והריגה
 בידיים אסירה עכ"ל ישראל ע"ה וכן סרה תמיהת
 ר"י בזהם לא יהא ממונו חמור מגופו וא"ש נמי הא
 דל"ר"א חלמא לריכין אותנו כו' דלכאורה קשה מה
 חידש כזה הלא כתיב כמים הפנים עלינו ומסייעים אותנו
 ואמרי במערבא ליבעי רחמי אסכליא כו' [ועוד] דכמה
 גווני ע"ה איכא: [וע"ה פסחים ט"ז]

אמנם יש לך

לדעת, כי דבר זה יובן על אמיתתו, כאשר תדע
 כי אין הדברים האלו אמורים רק באותם בני
 אדם הנבדלים מן התורה מכל וכל ואין להם
 שיתוף וחבור אל התורה, והם מן אותם עמי
 הארץ שאמר עליהם ר"ע שאומרים מי יתן לי
 ת"ח ואנשכנו כחמור, הם שנבדלים לגמרי מן
 התורה והם נחשבו כבהמות נדמו. אבל אותם
 שיש להם חבור וצירוף אל ת"ח, נחשבים כמשפט
 ת"ח, כי המחובר לדבר הרי הוא כמוהו.

ועוד יש לך לדעת אמיתת הפירוש הזה, מה
 שאמרו כי ע"ה מותר לנחורו ב"ה שחל
 להיות בשבת. דבר זה הוא מצד שאין בו תורה,
 ולכך מותר לנחורו, אבל מצד שכל אדם אף
 אם אינו בעל תורה הוא בכח להיות בו תורה,
 שכל שעה אפשר שיקבל התורה, ומפני שהוא
 בכח על זה הוא כמו שאר אדם שיש בו תורה.
 וכמו התינוק אף שאינו יודע דבר, מ"מ מצד
 הכח אשר הוא מוכן לתורה או שהוא מוכן
 להתחבר אל החכמים, הוא יוצא ממשפט ע"ה,
 וכיון שהוא בכח להיות ת"ח לא יאמר שהוא
 מותר לנחורו. אבל מ"מ המשפט באמתתו שמותר
 לנחורו הוא מצד שהוא ע"ה, ובא ללמד גנות
 וגנאי ע"ה, שמצד שהוא ע"ה מותר לנחורו ב"ה
 שחל להיות בשבת, וזהו הפירוש הברור בדבר
 זה. כי ר"ל כמה גדול גנות וגנאי ע"ה, כי מצד
 שהוא ע"ה היה מותר לנחורו, רק מצד שכל
 אדם הוא בכח להיות ת"ח, שהרי אמרו (מגילה
 ו', ב') יגעתי ולא מצאתי אל תאמין ולכך כל
 אדם הוא בכח על זה, ומצד שהוא בכח על זה
 הוא כמו ת"ח לענין זה שלא ירע לו אחר שהוא
 בכח על זה, ומ"מ מזה יש לדעת גודל פחיתתו,
 מה שאין שלימותו רק בכח ואין לו דבר בפועל,
 ואם מת ולא יצא שכלו אל הפעל, נמצא כי למפרע
 היה מותר לנחורו ב"ה, וזה גנות וגנאי ולא
 היה משפטו כמו שאר אדם רק מפני שהיה בכחו
 להיות ת"ח.

[מ"ה, גא"ר, ואל"ה, ונבא] רש"י

עם הארץ מותר לנחורו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת. פירשה
 הרי"ף ז"ל כגון שהיה רץ אחר הזכור ואחר נערה המאורשה, ולא
 מיחזור דא"ה אפי' ת"ח נמי, אלא בלאו הכי נמי קאמר, ובודאי דלאו
 דוקא שאין דמו של עם הארץ מסור בידיו ואדרכה ההורגו נהרג, אלא
 מתוך ששונאין תלמידי חכמים עמי הארץ מגומין בהם, תדע דאמרין
 נמי ע"ה מותר לקורעו כדג ומגבו, ואין בין שפיכות דמים בסייף ובחנק
 לקריעתו כדג ומגבו היתר ואיסור, אלא גזומא בעלמא היא, אבל רב
 שריא גאון ז"ל פירשה בתשובה דה"ק אוי לו לעם הארץ שפעמים
 שבורות שלו גורם לו למות מיתה מנוולת שעמיתו מביאו לפעמים
 לרוץ אחר נערה המאורשה אפילו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת,
 ואין ממתינין להמיתו וממיתין אותו מיתה מנוולת, ולא כשאר הרוגי
 כ"ד שבורין להם מיתה יפה, וכן מה שאמרו ע"ה אסור לאכול בשר
 ה"נ קאמר אוי לו לע"ה שפעמים שיש לו בהמות ועופות ומתוך
 עמיתו שאינו יודע לשחוט ולבדוק אסור לאכול מהן, וכן דעת הרב
 הנשיא אלברצלוני ז"ל. [כ"ז]

עם הארץ מותר לנחורו ביום הכיפורים ¹⁸⁰. פי'
 רבינו אלפסי והגאונים ז"ל, כגון שהיה רץ אחר
 הזכור או אחר נערה מאורסה. וכתב הרי"ט ז"ל
 רץ לאו דוקא דאם כן אפי' חכם, אלא שעמיתו ¹⁸¹
 מביאו לדינך ¹⁸². והנכון, שדיברו חכמים לשון
 הבאי וגזומא, וזהו שאמרו ביום הכיפורים שחל
 להיות בשבת, אבל ודאי ההורגו שלא כדין נהרג
 עליו ¹⁸³. ונראין דברים בכל אלו הגזומות, בעם
 הארץ שאינו אפי' במצות ודרך ארץ, או איפשר
 במי שלא קרא ושנה בלבד אעפ"י שעוסק במצות,
 כי לא עם הארץ חסיד ¹⁸⁴. ובודאי לסרס ¹⁸⁵ בני
 אדם לתורה, מגומין על עם הארץ בכל זה. הרי"ט
 ז"ל.

¹⁸⁰ לפנינו נוסף: שחל להיות בשבת.
¹⁸¹ צ"ל: שעמיתו. ¹⁸² צ"ל: לידי כך. וכ"ה בראשו'
 הג"ל משם רש"ג ור"י אלברצלוני. ¹⁸³ וכ"ה
 בר"ן. ופי', שהגזומא מתוך ששונאים ע"ה את ת"ח.
 ובתוד"ה וי"א בשם ר"י דמיירי במכיר וכופר להכעיס
 שהריגתו כפיקו"ב. ובמאירי פי' שהוא רמו שעלינו
 לחוש לכך וליותר בהליכתו עמנו. ¹⁸⁴ אבות פ"ב מ"ו.
¹⁸⁵ צ"ל: לזרז.

[כ"ז]

וגר' לר"י דלעיל מיירי
 במכיר וכופר להכעיס דה"ל הריגתו
 כמו פיקוח נפש שהוא לסטין וחשוד
 על הדמים דאי לאו הכי היך מותר
 להורגו ביום הכיפורים שחל להיות
 בשבת הלא אפילו נכרי אסור

[ל"ה ד"ה]

מותר לנחורו ב"ה כו'. לכאורה הוא רחוק מן השכל דאפי' בעלי חיים המזיקין
 אינו ראוי להורגן בשבת וי"ה כדאמרין פרק כל כתיב וגרמא דנקט מותר לנחורו כו' ולא קאמר מותר
 להורגו כו' שכווננו כזה שהנחירה והשחיטה הוא רמו לנטילת דם במקום בית השחיטה ור"ל שמוחר
 לביישו ולטעול דמו כדאמרין אול סומקא ואחי חורא והיינו אפילו ב"ה שחל להיות בשבת שכל ישראל
 יש להם שלום זה עם זה מותר לביישו ולהתקוטט עמו וא"ל חלודיו אבדור לשוחטו. שיש בו יותר
 נטילת דם גם בלשון הנאמר בתורה בהכשר שחיטה וא"ל זה טעון ברכה כו' דלכך נקט בלשון חמירה שהוא
 יותר בלשון גנאי וע"ז הכוונה אמר ג"כ בסמוך מותר לקורעו כדג ומגבו דהיינו נמי רמו דדמו מותר
 לטעול ע"י ציוס כדס דג שניעל ע"י קריעה מגבו אצל בחוספות הבינו הדברים כפשטן ע"ש וק"ל:

[מ"ה, גא"ר, ואל"ה, ונבא] רש"י

ט. אדם נשחת ראוי לשנאתו רק מצד חסרונו, אבל מצד עצם
 צלם-אלהים שלו ראוי להוקירו באהבה, גם לדעת שמציאות
 יקרת ערכו היא יותר עצמית לו ממציאיות מקריו הפחותים.
 ע"כ קריעת ע"ה כדג היא דווקא מגבו יי, ולא מצד פניו שבהם
 אור הצלם.

[מ"ה, גא"ר, ואל"ה, ונבא] רש"י